

KURSPLAN

Specialpedagogik 1-60 poäng

**Specialpedagogisk påbyggnadsutbildning
med inriktning mot synskada**

1. BESLUT

Denna kursplan är fastställd av institutionsstyrelsen vid institutionen för specialpedagogik, Lärarhögskolan i Stockholm 1993-06-23.

2. FÖRKUNSKAPSKRAV

Fullgjord lärarutbildning. Enligt utbildningsplan för specialpedagogisk påbyggnadsutbildning fastställd av linjenämnden 930311, bilaga, kan även arbetsterapeuter och leg.sjuksköterskor med inriktning mot ögonsjukvård bli behöriga att antas. Yrkesverksamhet: Sammanlagt minst tre år på minst halvtid efter genomgången grundutbildning inom yrkesområdet som grundutbildningen förberett för. För sökande som inte har lärarutbildning måste två av de tre åren avse verksamhet med anknytning till sökt inriktning.

3. MÅL

3.1 Övergripande mål

- * Utgångspunkten för den specialpedagogiska utbildningen är att komplicerade pedagogiska situationer uppstår om det råder en skillnad mellan miljöns krav och individens förutsättningar.

I syfte att förstå, förebygga och minimera dessa skillnader skall studenterna förbereda sig för ett förebyggande och aktiverande arbete med den lärande människan i centrum.

- * Utbildningen skall vidga studenternas kunskaper och öka förståelsen för relationen människa/grupp/samhälle samt hur denna kunskap och förståelse hör ihop med etiska, sociala, politiska och ekonomiska frågor. Därvidlag bygger utbildningen på tvärvetenskaplig grund med utgångspunkt i de samhällsvetenskapliga, beteendevetenskapliga och medicinska forskningsfälten.

Utbildningen skall dessutom skapa förståelse för kunskapens historiska och sociala utveckling, även ur ett internationellt perspektiv.

- * Med perspektivet på lärande som en livslång process skall den specialpedagogiska påbyggnadsutbildningen ses som en breddning, fördjupning och utveckling av tidigare grundutbildning.

Målet är att utbildningen skall integrera praktik och teori på sådant sätt att studenterna inriktas på och uppmuntras till kritisk analys av och debatt om tidigare och framtida pedagogisk verksamhet.

- * Studenterna skall ges beredskap att kunna argumentera för, pröva och ompröva den pedagogiska inriktningen och därigenom initiera pedagogiskt förändringsarbete. Beredskapen skall nås genom att studenterna ges möjlighet att ta del av och kritiskt granska relevant forskning på området och knyta denna till det vardagliga arbetet.
- * Utbildningen skall bygga på studenternas ansvar för sina studier och därmed också ge utrymme för inflytande och uppmuntra till kreativitet samt öka medvetenhet och självständighet. Avsikten är att ge studenterna en potential att verka för jämlikhet och demokratiska principer.

3.2 Övergripande mål specifika för inriktning mot synskada

- * förstå problematiken kring individens motoriska, psykiska och sociala utveckling
- * uppmärksamma psykologisk, social, medicinsk, hem-, skol-, arbetsmarknadsmässig och fritidssituation
- * relatera övriga handikapps inverkan till individens utveckling och funktionsförmåga
- * behärska tekniker för kompensatorisk träning och kunskap i att förmedla desamma
- * behärska tekniker för optisk rehabilitering och synträning och kunskap i att förmedla desamma
- * kunna fungera individuellt, i grupp (teamarbete) och i andra samarbetsformer

4. INNEHÅLL

4.1 Gemensam specialpedagogisk baskurs (10 poäng)

Delmål

- * Baskursens mål är att vidga studenternas kunskaper om och öka förståelsen för relationen människa/grupp/samhälle samt hur denna kunskap och förståelse hör ihop med etiska, sociala, politiska och ekonomiska frågor.
- * Kursen skall utveckla studenternas medvetenhet om olika förståelseformer inom det specialpedagogiska området. Detta skall ske på basis av en inledande diskussion om gemensamma grundvalar för specialpedagogik inom institutionens olika inriktningar. På så sätt skall studenterna ges möjlighet att utveckla ett samförstånd vad gäller specialpedagogisk identitet- och yrkeskunskap.

Innehåll:

Se kursplanen i specialpedagogik 1-10 poäng, baskurs för samtliga inriktningar i den specialpedagogiska påbyggnadsutbildningen.

4.2 Ögonmedicinsk kurs (5 poäng)

Delmål

Kursen skall ge:

- * kunskaper om det normala ögat
- * insikt om allmänsjukdomars inverkan på seendet
- * kunskaper om ögonsjukdomar som kan ge upphov till synskador.

Innehåll:

- * Ögats anatomi och fysiologi
- * Terminologisk översikt: synskärpa, synfält, kontrastseende, färgseende, mörkerseende/adaptation, stereoseende/djupseende/samsyn.
- * Ögonsjukdomar samt dessas konsekvenser för synfunktionen

- * Kliniska och funktionella bedömningsgrunder
- * Allmänsjukdomar som påverkar synsinnet
- * Genetik
- * Frekvens och fördelning av synskador
- * Differentiering inom gruppen synskadade

4.3 Pedagogik och didaktik kring synskada (10 poäng)

Delmål:

Kursen skall ge

- * kunskaper om samhällets målsättning för habilitering och rehabilitering av synskadade i olika åldrar samt resurser till förfogande i nuläget
- * kunskaper och färdigheter i tekniker för tillvaratagande av synrester
- * metodiska kunskaper i att förmedla tekniker på rätt sätt till personer med olika grad av synrester

Innehåll:

- * Synskadadepopulationen I-land/U-land
- * Habiliterings/rehabiliteringsresurser för olika åldersgrupper
- * Lagar, förordningar, styrdokument av betydelse för synskadade
- * Synskadade och arbetsmarknaden
- * Synskadades fritidsverksamhet och boende
- * Synskadades egna organisationer
- * Fysikalisk och fysiologisk optik
- * Optisk habilitering/rehabilitering
- * Pedagogisk - metodisk syntränning
- * Orientering och förflyttningsteknik
- * ADL-tränning
- * Punktskrift
- * Datorstöd
- * Läromedels- och hjälpmedelsteknik/metodik
- * Fysisk miljö och ergonomi
- * Pediatrik
- * Specialmetodik: förskola, skola
- * Rehabiliteringsmetodik: vuxna, äldre
- * Praktiskt-estetiska ämnen
- * Forskningsmetodik

4.4 Pedagogisk handledning och konsultation, vägledning (5 poäng)

Delmål:

Studenterna skall:

- * öka sin självkännet och beredskap att gå in i handledande och vägledande uppgifter
- * i samarbete med övrig personal utveckla kunskaper om och förmåga att genomföra ett handledande och vägledande arbete

Innehåll:

- * Teorier om handledning och konsultation, vägledning
- * Definitioner av de olika begreppen
- * Praktiskt arbete kring samtals- och handledningsmetodik
- * Fältstudier
- * Grupprocesser

4.5 Praktik (10 poäng)

Delmål:

Studenterna skall

- * bli väl förtrodda med sin kommande yrkesroll, teoretiskt, praktiskt och kommunikationsmässigt. Praktik/fältstudiedelen skall fördelas så att den på ett naturligt

sätt ingår i utbildningen, kopplas till genomgångna moment samt ger möjlighet till forskningsmetodiska övningar. Dess karaktär av reell yrkesförberedelse skall uppmärksammas.

Innehåll:

- * Specialpedagog med inriktning mot barn med synskada
 - praktik vid specialskola och resurscenter
 - barnhabilitering, förskola med integrerade synskadade barn
 - följa SIH-konsulenter för synskadade barn verksamhet regionalt, syncentraler mm
- * Specialpedagog med inriktning mot elever med synskada
 - praktik vid specialskola och resurscenter, olika skolformer med integrerade synskadade elever
 - följa SIH-konsulenter för synskadade elever verksamhet regionalt, kommunanställda synlärare/ kompanjonlärare.
- * Synpedagoger
 - praktik vid Syncentraler, Arbetsmarknadsinstitut med särskilda resurser för synskadade (AMI-S-syn) samt Kurser för synskadade inom folkhögskolan. Praktik kan också förekomma vid ögonkliniker, specialskola och resurscenter, hos SIH-konsulenter m m.

För att vidga studenternas kännedom om problematiken kring synskada och för att fördjupa synhandikappmetodiken är det önskvärt att lära känna verksamheter för synhandikappade utanför Sverige. För detta ändamål kan en vecka under utbildningsåret friläggas för studieresa till ett annat nordiskt land/alt utomnordiskt land. Inga medel utgår centralt, varför en sådan resa helt får finansieras av studenterna själva. Bidrag kan t ex sökas via olika fonder och stiftelser.

Exempel:

<u>Danmark</u>	Instituttet for Blinde og Svagsynede, Refsnaesskolen, Kalundborg. Instituttet for Blinde og Svagsynede, Hellerup.
<u>Norge</u>	Tambartun kompetenssenter for synshemmede, Melhus Huseby kompetenssenter Statlig spesialpedagogisk senter, Hovseter Syncentralverksamhet, t ex Drammen
<u>Finland</u>	Skolan för synskadade, Jyväskylä Svenska skolan för synskadade, Helsingfors De synskadades Centralförbund

4.6 Forskningsmetodisk kurs (5 poäng)

Delmål

Studenterna skall

- * ha grundläggande kunskaper i forskningsmetodik, som ligger till grund för det skriftliga examensarbetet
- * ha möjlighet att utveckla sin förmåga till självständigt och kritiskt tänkande
- * ha förmåga att analysera och skriftligt formulera erfarenheter och kunskaper

Innehåll

- * allmän introduktion i forskningsmetodik
- * etiska frågeställningar
- * vetenskapsteori
- * insamlingsmetoder
- * bearbetningsmetoder (kvantitativ och kvalitativ metod)
- * rapportskrivning
- * opponerfunktion

4.7 Skriftligt examensarbete (10 poäng)

Delmål: studenterna skall:

- * utveckla sin förmåga till självständigt och kritiskt tänkande och förmåga att analysera och formulera erfarenheter och kunskaper.
- * utföra ett arbete som utgör en grundläggande introduktion till vidare forskningsinriktade studier inom verksamhetsområdet och skapa motivation till och beredskap för att medverka i forsknings- och utvecklingsarbete.

Det skriftliga examensarbetet väljs enligt den studerandes intresse och verksamhetens behov. Arbetet kan ägnas åt fördjupade studier inom området som anknyter till den studerandes kommande arbetsuppgifter. Examensarbetet skall grundas på forskningsmetodisk kunskap och kan omfatta litteraturstudier, deltagande i forskningsprojekt, utarbetande av metodanvisningar och fältstudier etc och skall genomföras under handledning. Examensarbetet skall mynna i en skriftlig produkt.

4.8 Valfria kurser (5 poäng)

Delmål: Se särskilda kursplaner

5. UPPLÄGGNING

5.1	Gemensam specialpedagogisk baskurs	10 poäng
5.2	Ögonmedicinsk kurs	5 poäng
5.3	Pedagogik och didaktik kring synskada	10 poäng
5.4	Handledning och konsultation, vägledning	5 poäng
5.5	Praktik	10 poäng
5.6	Forskningsmetodisk kurs	5 poäng
5.7	Skriftligt examensarbete	10 poäng
5.8	Valfria kurser	5 poäng

Utbildningen är uppdelad i en högskoleförlagd och en verksamhetsförlagd del. Det högskoleförlagda arbetet omfattar ämnesstudier och färdighetsträning, pedagogik, rehabiliterings- och synmetodik.

Den verksamhetsförlagda delen består av studiebesök, auskultationer, fältstudier och praktik. Det är viktigt, att den verksamhetsförlagda delen anpassas till studenternas förutsättningar, bakgrund och tidigare yrkeserfarenhet. Fältstudier och praktik skall ge möjligheter till fördjupning inom framtida verksamhetsområde(n). En noggrann uppföljning av det verksamhetsförlagda arbetet förutsätter ett utvidgat och intensivt samspel mellan "fältet" och högskolan.

Det är också viktigt ur rehabiliteringssynpunkt, att den synstudenten får en så bred kunskapsbas som möjligt (behärskar rehabiliteringsmetodik för både gravt synskadade som för synsvaga). Synskadade är ofta i behov av både blind- och synsvagemetodik. Personalsituationen på arbetsplatsen kräver flexibilitet och rehabiliteringsprocessen för den synskadade underlättas om antalet personkontakter kan reduceras. Detta motsäger ej specialisering mot förskola, skola, yrkesverksamma och äldre åldrar med inriktning mot kompensatorisk träning av gravt synskadade (orientering och förflyttning, punktskrift etc.) eller optisk rehabilitering och synträning för synsvaga under senare delen av utbildningen, beroende på grundutbildning, intresseinriktning m m.

För att främja en aktiv och kunskapssökande inställning bör studierna i viss utsträckning vara problemorienterade och innebära att studenterna tillsammans med lärarna konstruktivt bearbetar problem med anknytning till den framtida yrkesverksamheten. Sådana studier kan med fördel anordnas som ämnesövergripande projekt.

Planeringen skall ske i samverkan mellan studenterna, deras lärare och utbildningsledningen. De samlade kunskaper och erfarenheter som dessa på olika sätt besitter skall ligga till grund för

studiernas uppläggning. Studenterna bär själva ansvar för studiearbetet. Lärarna bär ansvaret för att detta studiearbete underlättas och att studenterna får all möjlig stimulans och stöd i form av undervisning, handledning, föreläsningar och grupparbeten m m. Utbildningsledningen slutligen har att verka för övergripande samordning och för ett ändamålsenligt utnyttjande av de resurser som står till högskolans förfogande.

Grundläggande kunskaper i datoriserad ordbehandling underlättar både arbetet kring det skriftliga examensarbetet samt ökar förutsättningarna att ta del av momentet: Datorstöd till synskadade.

I undervisningen ingår föreläsningar, demonstrationer, litteraturstudier, lärarledda praktiska övningar, praktiska övningar på egen hand, fallstudier, studiebesök i anslutning till de olika momenten, projektarbeten, fältstudier i samband med projektarbete, gruppdiskussioner, deltagande i forskningsprojekt, fältarbete. Examensarbetet redovisas vid särskilda seminarier med utsedda opponenter

Utbildningen bygger på att studenterna deltar aktivt i undervisningen och förutsätter obligatorisk närvaro. Vid kursstarten skall betygsättande lärare alternativt läraren/lärlärolaget, efter samråd med studenterna, presentera former för närvarokontroll och anvisningar för hur obligatoriska moment kan tas igen efter frånvaro.

6. KUNSKAPSKONTROLL

Som betyg på kurser används något av uttrycken Godkänd och Underkänd. För studenter som inte blivit godkända vid ordinarie prov anordnas ytterligare minst ett prov under terminen. Studenter som underkänts två gånger i prov på kurser eller del av kurser har rätt att begära att annan lärare utses för att bestämma betyget. Framställningen härom skall göras hos institutionsstyrelsen. För studenter som genomgått hela utbildningen med godkänt resultat utfärdas utbildningsbevis.

Redovisning sker i form av skriftliga och praktiska prov samt en projektredovisning.

7. LITTERATUR

Kurslitteratur fastställs av institutionsstyrelsen vid institutionen för specialpedagogik .